

BİRİNCİL ÜRETİM DIŞINDA YEM İŞLETMELERİ İÇİN ARANAN ŞARTLAR

Tesis ve Ekipmanlar

1. Yem işleme ve depolama tesisleri, ekipmanlar, taşıma araçları, kaplar, kasalar, nakliye araçları ve yakın çevreleri temiz tutulur ve etkili bir haşere kontrol programı uygulanır.

2. Tesis ve ekipmanların yapısı, büyüklüğü, tasarımı ve yerleşimi;

a) Yeterli temizlik ve dezenfeksiyona müsait olmalıdır.

b) Bulaşma ve çapraz bulaşmaya imkân vermeyecek ve genel olarak yem güvenilirliği ve ürün kalitesi üzerinde olumsuz bir etki yaratmayacak, hata riskini en aza indirecek şekilde olmalıdır. Yem ile temas halinde olan ekipmanlar ıslak temizliğin ardından kurutulur.

3. Üretim ya da karıştırma için kullanılan tesis ve ekipmanlar işletme tarafından önceden hazırlanmış yazılı prosedüre uygun şekilde düzenli olarak kontrol edilir. Bu kapsamda,

a) Yem üretiminde kullanılan tüm ölçüm ve tartım aletleri ağırlık ve hacimler için uygun olmalı ve doğrulukları düzenli olarak test edilmelidir.

b) Yem üretiminde kullanılan tüm karıştırıcılar ağırlık ve hacim aralıkları için uygun olmalı ve homojen karışım sağlayacak ve homojen seyreltme yapacak nitelikte olmalıdır. Yem üreticisi karıştırıcıların homojen bir karışım yapabilecek etkinlikte olduğunu göstermelidir.

4. Tesisler yeterli aydınlatmaya sahip olmalıdır.

5. Amaca uygun yeterli drenaj sistemi yapılır. Sistem, yemlerin bulaşma riskini önleyecek şekilde tasarlanır ve inşa edilir.

6. Yem üretiminde kullanılacak su, hayvanlar için uygun kalitede olmalıdır. Su kanalları sağlam yapıda olmalıdır.

7. Pis su, atıklar ve yağmur suları yem güvenilirliği ve kalitesini etkilemeyecek şekilde bertaraf edilir. Haşere istilasını engellemek için döküntü ve tozlar kontrol altında tutulur.

8. Pencereler, kapılar ve diğer dışa açılan yerler haşerelerin girişini engelleyecek şekilde korunaklı ve kapanabilir olmalıdır.

9. Çatılar, kirliliği ve yoğunlaşmayı önleyecek, istenmeyen küflerin gelişmesini engelleyecek ve yem güvenilirliği ve kalitesini tehlikeye sokmayacak şekilde tasarlanır ve inşa edilir.

10. Ürettiği ürünü yemde kullanılmak amacıyla piyasaya arz etmek üzere, aşağıda yer alan faaliyetlerden bir veya birden fazlasını yürütmekte olan işletmeler onaya tabidir.

a) 17/12/2011 tarihli ve 28145 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Gıda Hijyeni Yönetmeliğinin kapsamı dışında olan ham bitkisel yağın işlenmesi,

b) Yağ asitlerinden oleokimyasal üretimi,

c) Biyodizel üretimi,

ç) Yağ karıştırma işlemi.

11. 10 uncu maddede belirtilen işletmeler yem amaçlı üretecekleri ürünlerin üretiminde, atık yağ, atık yağdan elde edilen ürünleri, bitkisel atık yağ ve bitkisel atık yağlardan elde edilen ürünleri kullanamaz.

Personel

1. Yem işletmeleri, üretilmek istenen ürünlerin üretimi için gerekli beceri ve niteliklere sahip yeterli sayıda personel bulundurmalıdır. Kanunun ekinde yer alan EK-1-B’de belirtilen yem işletmelerinde üretimde görevlendirilecek ilgili bir personel çalıştırılır. İşletmelerde denetimden sorumlu Bakanlık temsilcilerinin her zaman görebileceği, çalışanların tecrübe ve eğitim düzeyleri ve sorumluluklarının da yer aldığı bir organizasyon şeması gerekir. Organizasyon şemasının görülebilir yerde olması gerekir. İstenen ürün kalitesinin elde edilmesi için bütün personelin görevleri, sorumlulukları, yetkileri yazılı bir talimatla kendilerine bildirilir.

Üretim

1. Yem işletmecileri, üretim prosesinde kritik kontrol noktalarının tanımlanması, kontrolü ve iyi yönetimine dayalı yazılı prosedürlere ve talimatlara uygun şekilde üretim yapılmasını sağlar.

2. Herhangi bir çapraz bulaşma ya da hatayı engelleyecek ya da en aza indirecek teknik ve organizasyonel tedbirler alınır. Üretim sırasında kontroller için yeterli ve uygun araçlar bulundurulur.

3. Yemlerde yasaklı maddeler ve istenmeyen maddeler ya da insan sağlığı ve hayvan sağlığı ile ilgili diğer bulaşanlar izlenir. Riski azaltmak için uygun bir kontrol stratejisi uygulayama konulur.

4. Yem olarak uygun olmayan madde ve atıklar belirlenir ve uzaklaştırılır. Veteriner ilaçlarını tehlikeli düzeyde içeren maddeler, bulaşan ya da diğer tehlikeli maddeler uygun bir şekilde bertaraf edilir ve yem olarak kullanılmaz.

5. Yem işletmecileri, ürünlerin etkin bir şekilde izlenmesi için yeterli tedbirleri alır.

6. Yağı karıştıran işletmeler yem amaçlı piyasaya arz edilen ürünleri, bu Yönetmeliğin gerekliliklerine veya Gıda Hijyeni Yönetmeliğinin 7 nci maddesinin ikinci fıkrasındaki hükümlere ve 19/4/2014 tarihli ve 28977 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yemlerde İstenmeyen Maddeler Hakkında Tebliğ (Tebliğ No:2014/11)’in Ek-1’indeki gerekliliklere uygun olmayan, diğer kullanım amaçlı ürünlerden fiziksel olarak ayrı tutmalıdır.

7. Ürünlerin etiketinde yem amaçlı ya da diğer amaçlı olup olmadığı açıkça belirtilir. Üretici, belirli bir ürüne ait partinin yem ya da gıda olarak kullanılmayacağını beyan ederse, bu beyan zincirin bir sonraki aşamasında değiştirilemez.

Kalite Kontrol

1. Gerekli durumlarda kalite kontrol ile ilgili uzman bir personel çalıştırılır.

2. Yem işletmeleri, kalite kontrol sisteminin bir parçası olarak yeterli personele ve ekipmana sahip bir laboratuvarla çalışır.

3. Hammaddeden nihai ürüne kadar, özellikle üretimde kritik kontrol noktalarının kontrolünü, ürünlerin spesifikasyonlarına uygunluğunu, kontrol için numune alma prosedürleri ve sıklığını, analiz metotları ile analiz sıklığını, analiz sonuçlarının uygunsuz çıkması halinde de varış noktalarını da içeren yazılı bir kalite kontrol planı hazırlanır ve uygulanır.

4. İzlenebilirliğin sağlanması için nihai üründe kullanılan hammaddeler ile ilgili belgelerin kayıtları yem imalatçısı tarafından saklanır. Bu belgeler, ürünlerin piyasaya sunulduğu ve kullanımı için uygun olan süre zarfında talep edildiğinde Bakanlık denetçilerine ibraz edilir. İzlenebilirliği sağlamak için ayrıca hammaddelerden ve üretilen her bir parti üründen veya üretimin belirli bir kısmından yem imalatçısı tarafından daha önce belirlenen prosedüre göre yeterli miktarda numune alınır. Kolay belirlenebilmesi için numuneler mühürlenerek etiketlenir. Yapılarında önemli bir değişiklik olmayacak ve bozulmayacak şekilde uygun şartlarda saklanır. Bu numuneler, Bakanlığın tasarrufunda, piyasaya sunulan yemin kullanım süreleri sonuna kadar saklanır. Gıda amaçlı olmayan hayvanlar için yem üreten işletmeler sadece nihai ürün numunelerini muhafaza ederler.

Dioksin İzleme

1. Yemlerde kullanım amacıyla yağ ve yağ ürünlerini ve bu ürünleri içeren karma yemleri piyasaya arz eden yem işletmecisi, 27/12/2011 tarihli ve 28155 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yemlerin Resmî Kontrolü İçin Numune Alma ve Analiz Metotlarına Dair Yönetmeliğe göre dioksin ve dioksin benzeri PCB’lerin toplam miktarını tespit etmek için bu ürünleri akreditasyon belgesine sahip laboratuvarında analiz ettirir.

2. Yem işletmecisi, tehlike analizi ve kritik kontrol noktaları sistemi ilkelerine dayalı sisteme destek için birinci maddede belirtilen analizleri en az aşağıda belirtilen sıklıkta uygular.

a) Gıda Hijyeni Yönetmeliğinin kapsamı dışında olan ham bitkisel yağın işlenmesi:

1. Ham hindistan cevizi yağının her partisi analiz edilir. Bir parti, ürünün maksimum 1000 tonunu içerir.

2. Yem amaçlı kullanılan gliserol, lesitin ve gamlar hariç, bitkisel yağdan elde edilen ürünlerin her partisi analiz edilir. Bir parti, ürünlerin maksimum 1000 tonunu içerir.

b) Hayvansal yağ üreticileri:

24/12/2011 tarihli ve 28152 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan İnsan Tüketimi Amacıyla Kullanılmayan Hayvansal Yan Ürünler Yönetmeliğinin 7 nci maddesine göre kategori III materyal grubuna giren ürünlerden elde edilen hayvansal yağlar ve bu yağlardan elde edilen ürünlerin her 2000 tonunu temsil eden bir analiz yapılır.

c) Balık yağı işletmecileri:

1. Balık yağı aşağıdakilerden üretilir ise balık yağının her partisi analiz edilir.

-Rafine balık yağı dışında ham balık yağından elde edilen ürünler,

-Baltık Denizi’nden gelen veya kaynağı belirlenemeyen, geri izlemesi yapılamayan balıkçılık ürünleri,

-Onaylı olmayan ve insan tüketimi amacıyla balık üreten işletmelerden gelen balık yan ürünleri,

-Mavi mezgıt veya ringa balığı.

Bir parti, balık yağının maksimum 1000 tonunu içerir.

2. Rafine balık yağı dışında ham balık yağından elde edilen ürünlerin her partisi analiz edilir. Bir parti, bu ürünlerin maksimum 1000 tonunu içerir.

3. Birinci bentte belirtilmeyen balık yağları ile ilgili, her 2000 tonunu temsil eden bir analiz yapılır.

4. Resmî olarak onaylanmış bir işlem vasıtasıyla bulaşıklığı giderilmiş balık yağı bu Yönetmeliğin 7 nci maddesine uygun olarak tehlike analizi ve kritik kontrol noktaları sistemi prensiplerine göre analiz edilir.

ç) Oleokimyasal ve biyodizel sanayi:

1. Yemlerde kullanımı amaçlanan yağ karışımının, gıda sanayinden geri kazanılmış yağların, (b) fıkrasına girmeyen hayvansal yağların, (c) fıkrasına girmeyen balık yağının, bitkisel yağlardan elde edilen ürünlerin (gliserol, lesitin ve gamlar hariç), ham hindistan cevizi yağının işletmeye gelen her partisinden analiz yapılır. Bir parti, bu ürünlerin maksimum 1000 tonunu içerir.

2. Gliserol, lesitin ve gamlar hariç birinci bentte belirtilen ürünlerin işlenmesinden elde edilen ürünlerin her partisi analiz edilir.

d) Yağ karışım işlemi yapan işletmeler:

1. Yemlerde kullanımı amaçlanan yağ karışımının, gıda sanayinden geri kazanılmış yağların, (b) fıkrasına girmeyen hayvansal yağların, (c) fıkrasına girmeyen balık yağının, bitkisel yağlardan elde edilen ürünlerin (gliserol, lesitin ve gamlar hariç), ham hindistan cevizi yağının işletmeye gelen her partisinden analiz yapılır. Bir parti, bu ürünlerin maksimum 1000 tonunu içerir. Veya,

2. Yemlerde kullanımı amaçlanan yağ karışımının her partisi analiz edilir. Bir parti, bu ürünlerin maksimum 1000 tonunu içerir.

Yem işletmecisi, seçtiği risk değerlendirme alternatifi konusunda Bakanlığa beyanda bulunur.

e) (d) fıkrasında belirtilenler dışında gıda amaçlı hayvan karma yemlerini üreten işletmeler:

1. Yemlerde kullanımı amaçlanan yağ karışımının, gıda sanayinden geri kazanılmış yağların, (b) fıkrasına girmeyen hayvansal yağların, (c) fıkrasına girmeyen balık yağının, bitkisel yağlardan elde edilen ürünlerin (gliserol, lesitin ve gamlar hariç), ham hindistan cevizi yağının işletmeye gelen her partisinden analiz yapılır. Bir parti, bu ürünlerin maksimum 1000 tonunu içerir.

2. Birinci bentte belirtilen ürünleri içeren karma yem üretimi ile ilgili olarak numune alma sıklığı parti sayısının %1’i oranında uygulanır.

3. Homojen ürünün ikinci maddeye göre maksimum parti büyüklüğünden daha büyük olduğu ve temsil edilebilen bir şekilde numune alındığı gösterilebilirse uygun şekilde mühürlenilen ve analiz edilen numunenin analiz sonuçları kabul edilir.

4. Yem işletmecisi, ikinci maddede belirtildiği gibi bir ürünün partisini veya partisinden tüm bileşenlerini üretimin, işlemenin veya dağıtımın önceki aşamasında analiz edildiğini kanıtlarsa ya da ikinci maddenin (b) fıkrası veya (c) fıkrasının üçüncü bendindeki gerekliliklere uyarsa, bu partiyi analiz etme zorunluluğundan kurtulur ve bu Yönetmeliğin 7 nci maddesinde belirtilen tehlike analizi ve kritik kontrol noktaları sistemi prensiplerine göre analiz yaptırır.

5. Yem işletmecisi, ikinci maddenin (ç), (d) ve (e) fıkralarının birinci bentlerinde belirtildiği gibi ürünlerin her tesliminde, bu ürünler veya onların bütün bileşenlerinin analizlerinin yapıldığını gösteren ya da ikinci maddenin (b) fıkrası veya (c) fıkrasının üçüncü bendi gerekliliklerine uyan bir kanıt sunar.

6. Bir üretim işlemine giren ikinci maddenin (ç), (d) ve (e) fıkralarının birinci bentlerinde belirtilen tüm gelen partiler, bu Yönetmeliğin gerekliliklerine uygun analiz edilirse ve dioksin bulaşmasının üretim işlemi, işleme ve depolama yoluyla artmadığı ortaya konulursa, yem işletmecisinin son ürünü analiz ettirme zorunluluğu kalmaz ve bu Yönetmeliğin 7 nci maddesinde belirtilen tehlike analizi ve kritik kontrol noktaları sistemi prensiplerine göre analiz yapılır.

7. Bir yem işletmecisi birinci maddede belirtildiği şekilde analiz için bir laboratuvara yetki verdiğinde, Yemlerde İstenmeyen Maddeler Hakkında Tebliğ (Tebliğ No:2014/11)'de belirtilen dioksin limitleri aşıldığında laboratuvarın analiz sonuçlarının İl Müdürlüğüne bildirilmesini sağlar. Bu laboratuvar üretim yapan işletmenin bulunduğu ilden başka bir ilde ise yem işletmecisi, laboratuvarın analiz sonucunu üretim yapan işletmenin bulunduğu ilin İl Müdürlüğüne bildirilmesini sağlar.

Depolama ve Nakliye

1. İşlenmiş yemler çapraz bulaşmaları önlemek için işlenmemiş yem maddelerinden ve katkı maddelerinden ayrı tutulur ve uygun ambalaj malzemeleri kullanılır.

2. Yemler uygun şekilde depolanır ve uygun araçlar ile taşınır. Yemler sadece işletmenin yetkili kıldığı personelin giriş yaptığı ve uygun depolama koşullarının sağlandığı yerlerde depolanır.

3. Yemler bozulmayı, herhangi bir karışıklığı, çapraz bulaşmayı önlemek için kolaylıkla tanımlanacak şekilde depolanır ve nakledilir.

4. Yemlerin nakliyesi, depolanması, taşınması, muamele edilmesi ve tartımı için kullanılan kaplar ve ekipman temiz tutulur. Temizlik programları yapılarak deterjan ve dezenfektan kalıntıları en aza indirilir.

5. Depolarda haşere istilasını azaltmak için gerekli tedbirler alınır ve depolar kontrol altında tutulur.

6. Gerekli yerlerde, yoğunlaşma ve bozulmayı önlemek için sıcaklık mümkün olduğu kadar düşük tutulur.

7. Ürünler, bu Yönetmeliğin gerekliliklerine, Yemlerde İstenmeyen Maddeler Hakkında Tebliğ (Tebliğ No:2014/11)'in Ek-1'indeki gerekliliklere veya Gıda Hijyeni Yönetmeliğinin gerekliliklerine uymazsa, bitkisel kökenli yağlar, yağ karışımları ya da yemde kullanım için bunların türev ürünlerinin depolandığı veya taşındığı kaplar başka ürünlerin depolama ve naklinde kullanılamaz. Bunlar bulaşma riski nedeniyle diğer kaplardan ayrı tutulmalıdır. Ayırma işleminin mümkün olmadığı durumlarda, Yemlerde İstenmeyen Maddeler Hakkında Tebliğ (Tebliğ No:2014/11)'in Ek-1'indeki ve Gıda Hijyeni Yönetmeliğinin gerekliliklerini karşılamayan ürünler için önceden kullanılan bu kaplar ürün kalıntılarını uzaklaştırmak için etkili bir şekilde temizlenmelidir.

İnsan Tüketimi Amacıyla Kullanılmayan Hayvansal Yan Ürünler Yönetmeliğinin 7 nci maddesine göre kategori III materyal grubuna giren, yemlerde kullanımı amaçlanan hayvansal yağlar, İnsan Tüketimi Amacıyla Kullanılmayan Hayvansal Yan Ürünler Yönetmeliğine göre depolanır ve nakledilir.

Kayıt Tutma

1. Kendi tesislerinde ürün bulundurmadan yalnızca yemin ticaretini yapanlar dâhil tüm yem işletmecileri, alımdan teslimata kadar etkin bir izlenebilirlik için ihracatta en son ulaştığı nokta dâhil olmak üzere, alım, satım, üretim ile ilgili verileri kayıt altına alırlar.

2. Kendi tesislerinde ürün bulundurmadan yalnızca yemin ticaretini yapanlar dışındaki yem işletmecileri, aşağıdaki belgeleri bir kayıt dosyasında bulundururlar.

a) Üretim prosesi ve kontrol ile ilgili belgeler

Yem işletmecileri, üretim prosesinde kritik kontrol noktalarının tanımlandığı ve yönetildiği bir dokümantasyon sistemine sahip olmalı, bir kalite kontrol planı hazırlayarak uygulamalıdır. İlgili kontrol sonuçları saklanır. Bütün belgeler bir şikâyet söz konusu olduğunda piyasaya sürülen her parti ürünün izlenebilmesi ve sorumlulukların belirlenebilmesi için saklanır.

b) İzlenebilirlik ile ilgili belgeler

1. Yem katkı maddeleri için:

- Üretilen katkıların yapısı, miktarı, üretim tarihi, parti numarası veya seri numarası,
- Katkı maddelerinin gönderildiği işletmenin adı ve adresi, gönderilen katkıların yapısı ve miktarı, uygun hallerde parti numarası veya seri numarası.

2. Biyoproteinler ile ilgili kayıtlar:

- Üretilen ürünlerin yapısı ve miktarı, üretim tarihi, parti numarası veya seri numarası,
- Ürünlerin gönderildiği işletmenin veya kullanıcıların adı ve adresi, gönderilen ürünlerin yapısı ve miktarı, uygun hallerde parti numarası veya seri numarası.

3. Premiksler için:

- Üreticilerin ya da tedarikçilerin adları ve adresleri, kullanılan katkıların yapısı ve miktarları, uygun hallerde parti numarası veya seri numarası,
- Premiksin üretim tarihi ve parti numarası,
- Premiksin ulaştırıldığı işletmenin adı, adresi, premiksin yapısı, miktarı ve teslim tarihi, uygun hallerde parti numarası.

4. Karma yemler ve yem maddeleri için:

- Yem katkı maddesi/premiks üreticisi ya da tedarikçisinin adı, adresi, kullanılan premiksin yapısı, miktarı, uygunsa parti numarası,
- Yem maddeleri ve tamamlayıcı yem tedarikçilerinin adları, adresleri ve teslim tarihi,
- Karma yemin tipi, bileşimi ve miktarı,
- Yem maddesinin ya da üretilen karma yemin yapısı ve miktarı ile üretim tarihi, alıcının adı ve adresi.

Şikâyet ve Ürünü Geri Çekme

1. Yem işletmecileri, şikâyetlerin kayıt altına alındığı ve gerekli işlemlerin yapıldığı bir sistemi uygularlar.

2. Gerekli olduğunda dağıtımdaki bir ürünün derhal piyasadan çekilebileceği bir sistem uygulamaya konulur. Yazılı bir prosedür ile geri çağrılan ürünün teslim edildiği yer tanımlanır ve bu geri çağrılan ürün tekrar piyasaya sürülmeden mutlaka bir kalite kontrol değerlendirmesinden geçirilir.”